
RAZVOJ DJETETA OD ČETVIRTE DO PETE GODINE ŽIVOTA

Slika većine šestogodišnjaka (individualne razlike su velike!) govori da su djeca u ovoj dobi poprilično stabilna i sigurno u sebe, iako često ne i s pokrićem. Vrlo često si postavljaju prezahtjevne zadatke pa ih treba ponekad 'prizemljiti' i vratiti u granice njihovih mogućnosti.

Znaju se izboriti za svoja prava. Još uvijek pomalo buntovni, do sedme godine obično se primiruju, kada manje prigovaraju i manje su nezadovoljni. Napreduju na svim područjima razvoja, posebno intelektualnom. Sve bolje shvaćaju svijet oko sebe.

MOTORIČKI RAZVOJ

Dijete te dobi vrlo dobro vlada svojim tijelom, ima dobru ravnotežu i koordinaciju pokreta što se vrlo dobro vidi stečenim motoričkim vještinama i u igrama u kojima sigurno kombinira raznovrsne pokrete i oblike kretanja. Sve motoričke sposobnosti se prepoznatljivo razvijaju i individualne razlike koje se u toj dobi vide imaju tendenciju da ostanu trajne.

POKRETI ODRŽAVANJA RAVNOTEŽE

- Stoji na jednoj nozi zatvorenih očiju 8 –10 sekundi.
- Balansira na suženoj površini s dodatnim zadacima (npr. nosi loptu).

POKRETI KRETANJA

HODANJE

- Povezuje hodanje i trčanje, hodanje i prekoračivanje.
- Prekoračuje više prepreka i međuprostora.
- Hoda po crti stavljajući stopalo pred stopalo

TRČANJE

- Povezuje trčanje i bacanje.

-Brzo trči više od 40 metara.

SKAKANJE

-Skače uvis više od 40 cm.

-Skače sunožno do 20 cm.-Skače u dalj 75 cm sa 6 god., a 1 metar sa 7 godina.

-Skače u koracima preko prepreka.-Skače uvid i udalj sa zaletom.

PENJANJE

-Povezuje trčanje i penjanje preko prepreke.

-Penje se na drvo, na stup

BACANJE I HVATANJE

-Baca uz koordinaciju cijelog tijela i ekstremiteta.

-Baca loptu jednom rukom i uspješno može pogoditi cilj udaljen 1,5 m.

-Baca loptu i hvata je, baca loptu u zrak (60 cm) i hvata je.

-Hvata iz svih visina dobačaja.

BARATANJE PREDMETIMA (fina motorika)

-Točnije izrezuje različite oblike većim škarama.

-Modelira složenije oblike od gline tehnikom izvlačenja.

-Koristi se nožem za mazanje i rezanje.

-Upotrebljava pri jelu nož i vilicu (dvije ruke surađuju).

CRTANJE

-Ispravno i sigurno rabi olovku (7 god.)

-Sigurno povlači okomite, vodoravne i kose crte.

-Precrtava po modelu romb.

-Uspješnije piše slova i brojki, može naštampati svoje ime. Još je sklono zrcalnom izvrtanju slova i brojki te likova koje precrtava.

SLOŽENE MOTORIČKE VJEŠTINE

-Uživa u aktivnosti i igrama spretnosti: igre loptom, trči, skače preko konopca, igra gumi –gumi, kliže, pliva, pleše ...

-Uspješno izvodi kolut naprijed.

-Razlikuje mišićnu napetost i opuštenost.

-Kontrolira mišiće lica (namiguje, fućka).-Oponaša emocionalne izraze lica (veselje, žalost, bijes, strah)

SPOZNAJNI RAZVOJ

SPOZNAVANJE VANJSKOG SVIJETA

Namjerno opažajno-praktično spoznavanje i istraživanje okoline: veličina, dubina, udaljenost, oblici, tijela, mirisi, okusi, zvukovi, orijentacija u prostoru, orijentacija događaja u vremenu. Uz cjelovito spoznavanje, velika osjetljivost za detalje.

PAŽNJA

-Hotimična pažnja djeteta varira 10 do 15 minuta. Trajanje aktivnosti može biti i do 60 minuta s povremenim otklonima kao spontanim odmorima.

-Pažnja djeteta dobi 6 –7 godina može se usmjeriti verbalnom instrukcijom.

-Osim daljnjeg razvoja kontrole, prilagodljivosti i planiranosti pažnje, dijete postaje sve uspješnije u prilagođavanju svojih strategija usmjeravanja pažnje na podatke

STJECANJE POJMOVA I STVARANJE VEZA MEĐU PREDMETIMA I POJAVAMA

To je razdoblje jasnog stvaranja pojmova na temelju bitnog svojstva klase.-Pojmovi su još uvijek konkretni jer se odnose na stvarne predmete s kojima dijete ima iskustva u svojoj okolini, a apstraktnim pojmovima dijete još uvijek vlada na intuitivnoj razini. Povezuje predmete, ili pojave, ili bića u skupove po bitnoj osobini. Sve više definira pojmove prema višem rodnom pojmu, npr. Jabuka –u šestogodišnjaka je: "Za jesti", a u sedmogodišnjaka je: "Voće".-Uočava uzročne veze među predmetima i pojavama (npr. Oblaci –kiša).Razlikuje točno-netočno; stvarno-nestvarno.

BOJA-Sigurno razlikuje i imenuje boje i nijanse.

OBLIK I VELIČINA

-Imenuje i mjeri veličine i količine te ih uspoređuje: veće-manje-jednako; duže-kraće-jednako; deblje-tanje; isto-različito...

-Imenuje i razlikuje kruh, kvadrat i trokut.-Razlikuju kuglu (loptu), valjak, kocku ...

-Izdvađa predmete u skupove po 1 i 2 kriterija

VRIJEME I PROSTOR

-Razvija se opažajni i koordinatni sustav, što znači da dijete može istodobno uočiti odnose i smjerove u prostoru (npr. gore-lijevo, gore-desno...)

-Razlikuje lijevo-desno i na drugima, u prostoru, a ne samo prema sebi.

-Pravilno rabi jučer –danas –sutra.-

Upotrebljava pojmove za vrijeme: prije, poslije, sada, za vrijeme.

-Zanima se za prošlost i budućnost.

-Bolje se snalazi u gledanju na sat.

-Imenuje dane u tjednu i zna njihov slijed.

-Potpuno usvaja nazive godišnjih doba.

-Rabi izraze za vremenske intervale(sat, minuta), ali još nije pouzdano

BROJ

-Uz pokazivanje broji do 10 –13.

-Mehanički broji do 30.

-Rješava zadatke zbrajanja i oduzimanja na konkretnim materijalima do 10.

-U "glavi" zna odrediti za 1 više i za 1 manje.

RJEŠAVANJE PROBLEMA

-Bolje uočava probleme i planira.

-slučajni pokušaji i pogreške-mišljeno i namjerno rješavanje-usmjerava akciju na jedno ili više rješenja.

-Može zamisliti konkretne hipotetske situacije (npr. događaje ili pojave koji nisu prisutni u sadašnjem iskustvu), što rezultira daljnjim postavljanjem pretpostavki, njihovom provjerom te donošenjem zaključaka (npr. u eksperimentu).

-Vidljivo stvaralaštvo u rješavanju problema

–proizvodi veći broj ideja.

-Otkriva zakonitosti i principe rada.

-Uočava uzročno –posljedične veze

SOCIO-EMOCIONALNI RAZVOJ

RAZVOJ PREPOZNAVANJA I IZRAŽAVANJA EMOCIJA

Strah sa 6 godina-šestogodišnjak hrabro podnosi ozbiljnije povrede, a boji se trna, posjekotine, krvi-strah od zvukova (zvono, telefon, neugodan glas, voda u WC-u, glasanje kukaca i ptica)

-strah od duhova, vještica, da je netko pod krevetom

-strah da će se netko izgubiti, da će se mami nešto dogoditi, da bi mogla umrijeti

-strah od vode, groma, munje-strah od samoće (spavati sam u krevetu, biti sam kod kuće)

Ljutnja- sve su rjeđe eksplozije bijesa-bijes češće izražava verbalnom agresijom (ruganje, izazivanje, svađanje, vrijeđanje).

Kontrola emocija- sve uspješnija kontrola izražavanja emocija-kontrolira svoje ponašanje samousmjeravajućim govorom-uviđa negativan učinak nekontroliranog emocionalnog reagiranja.

MORALNI RAZVOJ

Još uvijek traje faza moralnog realizma:

-svaki čin procjenjuje po njegovim posljedicama, a ne po namjerama

-pravila nametnuta od vanjskih autoriteta shvaća kao objektivno postojeća, apsolutna i nepromjenjiva

-vrednovanje događaja i ljudi je crno –bijelo bez prijelaza.

S otprilike 7 godina dijete počinje rabiti pravednost kao načelo raspodjele nagrade: djeci koja su npr. više radila dat će veći dio zarade, premda ne uvijek u točnom omjeru.

SAMOSTALNOSTI I NEOVISNOST

Sposobno je isplanirati, predvidjeti tijek aktivnosti i provesti je do kraja. Potpuno je samostalno u zadovoljavanju fizioloških potreba, ipak je potrebna kontrola i povremeni poticaji.

ODNOSI S VRŠNJACIMA I ODRASLIMA

Sve veći interes za kooperativni grupni rad s vršnjacima.

-Krug prijatelja stvara po kriteriju blizine stanovanja i pohađanja istog vrtića.

-Konflikti među vršnjacima su česti ali kratkotrajni, dijete je spremno dogovoriti se.

-Suradnja i natjecanje među vršnjacima su u naglom porastu. Oko 7. godine niti jedan dječak i djevojčica neće reći da imaju najboljeg prijatelja suprotnog spola

ZNANJE O SEBI

Sa 6 godina sposobno je pri opisivanju sebe staviti naglasak na:

- svoje ponašanje
- svoje sposobnosti i vještine
- na socijalnu usporedbu s drugom djecom
- na emocije

U tom razdoblju naglašava svoju pripadnost nekoj kategoriji.

SAMOVREDNOVANJE

-Djetetu su vršnjaci osnovni kriterij za uspoređivanje i vrednovanje (prihvatanje ili neprihvatanje).

-Lakše podnosi neuspjeh, te suradnja i natjecanje u naglom razvoju.

-Šestogodišnjak je osobito sklon usvajanju "bespomoćnosti" (osjećaj nekompetentnosti) koji proizlazi iz ponavljanja kritike, osobito odraslih osoba.

RAZVOJ GOVORA

RAZVOJ GOVORA

Ima dobar izgovor i gramatički se ispravno služi govorom.

SLUH I SLUŠANJE

-Precizno locira zvuk.

-Ispravno uspoređuje kvalitete zvuka: tiho –tiše, glasno –glasnije, visoko –više, duboko –dublje.

-Poboljšava se sposobnost raščlambe riječi na glasove (glasovna analiza); prepoznaje glasovnu igru riječima i aliteraciju, sposobni su za svrstavanje riječi prema početnom i završnom glasu.

-Poboljšava se sposobnost spajanja glasova u riječi (glasovna sinteza)

ARTIKULACIJA

Artikulacija je usvojena, no zbog ispadanja prednjih zubi, moguće su blage "nečistoće" u izgovoru: "s, z, c, š, ž, č, ć, dž i đ.

RJEČNIK I GRAMATIKA

- Pokazuje interes za pisanu riječ –za čitanje te pisanje slova i brojki.
- Usvojilo je gramatička pravila, pa i iznimke, iako još uvijek više od odraslih griješi u padežima, broju, kao i u nekim drugim gramatičkim pravilima.
- Rečenice su duže, s više veznika.
- Rabi sve vrste rečenica, kao i odrasli

KOMUNIKACIJA

- Bez poteškoća može priopćiti svoje misli, potrebe i osjećaje te prepričati događaj ili priču.
- Izlaže iskustva i jednostavne događaje logičnim slijedom.
- Uspješno se dogovara s drugima, planira uloge.
- Inicira i održava komunikaciju.
- Odgovara na komunikaciju koju iniciraju drugi.
- Sluša i sudjeluje u grupnom razgovoru.
- Dogovorom razrješava manje konflikte.
- Upotrebljava izraze uljudnosti i zna adekvatno pozdraviti.
- Voli glumiti lutkama, isto tako voli glumiti junake iz filmova i priča –izraženo govorno stvaralaštvo.
- Upotrebljava telefon.

Pred polazak u školu dobro je provjeriti djetetov izgovor, a isto tako dobro je provjeriti sposobnost glasovne analize i sinteze. Ako u tome ima teškoća treba zatražiti stručnu pomoć.

KAKO POTICATI RAZVOJ?

Omogućite djetetu što više različitih iskustava, puno igre i druženja s drugom djecom, posebno s vršnjacima. Cilj je da dijete nauči uskladiti vlastite i tuđe potrebe, da zna što više kontrolirati svoje emocionalne reakcije i svoje ponašanje, da zna kako rješavati konfliktne situacije.

KADA JE DIJETE SPREMNO ZA ŠKOLU?

Možda se kao i mnogi roditelji pitate mora li vaše dijete znati čitati i pisati pred polazak u školu. Ne mora, ali je zato vrlo važno da je dijete prije polaska u školu usvojilo glasovnu sintezu i analizu te da zna prepoznati prvi i zadnji glas u rečenici. Riječ je o tzv. predčitalačkim vještinama koje dijete

mora razviti da bi moglo naučiti čitati i pisati. Iako svako dijete prolazi predškolu kroz vrtić, bilo bi dobro da što češće svog šestogodišnjaka kroz igru potičete da sastavi i rastavi neku riječ na slogove, da prepozna glas kojim riječ počinje i završava. Neka djeca tu sposobnost razvijaju spontano, dok s drugima treba malo više vježbati. Smatra se da su djeca u prosjeku spremna za školu između 6 i pol i 7 godina.

Do tog vremena dijete je doseglo odgovarajući razvoj i ovladalo mnogobrojnim vještinama i sposobnostima:

- Motorički je razvijeno za svoju dob, zna se služiti priborom za jelo, škarama, zna pravilno držati olovku u ruci.
- Pravilno izgovara sve glasove i govorom se služi poput odraslih.
- Ovladalo je analizom i sintezom glasova, zna prepoznati prvi i zadnji glas u riječima. (To su predčitalačke vještine koje omogućuju uspješno savladavanje čitanja i pisanja.)
- Dijete zna mnogo toga o sebi i svijetu u kojem živi. Tako, na primjer, zna dane u tjednu, godišnja doba, svoju adresu...
- Zna odraditi manje obaveze, brinuti za sebe, surađivati s vršnjacima.
- Može pratiti upute i ponašati se prema određenim pravilima.
- Može umnogome kontrolirati svoje ponašanje i emocije.

Vaša psihologinja, Irena Križanec

LITERATURA:

Starc i sur. [2004]. OSOBINE I PSIHOLOŠKI UVJETI RAZVOJA DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI, priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi

Kako dijete govori“: D.Andrešić, N.Benc Štuka, N.Gugo Crevar, I.Ivanković, V. Mance, I.Mesec, M.Tambić , Planet Zoe

Krmpotić, M. (2015). *Motorički razvoj djece predškolske dobi* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Kinesiology. Department of General and Applied Kinesiology.).

Pištoljević, N. (2015). Rani razvoj djeteta: što treba znati. Edus- edukacija za sve, Sarajevo.

Radionice za roditelje "RASTIMO ZAJEDNO", UNICEF.

Stojčević Polovina, M. (2012). Poliklinika za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju. Preuzeto 22. Prosinac 2013 iz <http://www.poliklinika.org>: <http://www.poliklinika.org/home.aspx?Id=1&Type=2&IdLang=2>.

Šalaj, S. (2012). Osnove ranog motoričkog razvoja. Kondicijski trening, 10(2), 54 -59.